

6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU'NA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE İNTERNET ÇAĞINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

The Review of 6698 Numbered Personal Data Protection Law and Protection of Personal Data in the Internet Age

Prof. Dr. Faruk BİLİR*

ÖZET

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte internette yaptığımız paylaşımlarımız artmakta, kendimizle ilgili pek çok veri kendi isteğimizle internet ortamında paylaşılmaktadır. İnternet ortamında paylaşımlar arttıkça mahremiyete duyulan ihtiyaç da artmaktadır. Mahremiyet kavramı, internet çağının da gelişmesiyle birlikte kişisel verilerin korunması noktasında önem teşkil etmektedir.

Hukukumuzda kişisel verilerin korunması, bir hak olarak gerek anayasal gerek kanuni düzeyde güvence altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin düzenleme altına alınmasını kanuna bırakmaktadır. Bu çerçevede 7/4/2016 tarihli Resmî Gazete’de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yayımlanmıştır. Kanun’a göre kişisel veri, kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Kanun’da yer alan bu tanım uyarınca günlük yaşantımızda kullandığımız ya da çeşitli işlemler sırasında bizden talep edilen birçok bilgi, “kişisel veri” olma özelliği göstermektedir. Kanun kapsamında kişisel verilerin işlenmesinde uyulması gerekli ilkeler, kişisel verilerin işlenme şartları, kişisel verilerin aktarımı, ilgili kişi hakları ve veri sorumlularının yükümlülükleri gibi önemli konular yasal zemine oturtulmuştur.

Bu çalışma kapsamında internet çağının kişisel veriler üzerindeki etkisi ile birlikte 6698 sayılı Kanun’da yer alan temel aktörler olan ilgili kişi

* Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanı

ve veri sorumlusu bakımından Kanun'a ilişkin genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: kişisel verilerin korunması, ilgili kişi, internet, mahremiyet, veri sorumlusu

ABSTRACT

Data we voluntarily share on the internet media has been increasing thanks to technological developments. The more data we share, the more is the need for privacy. Privacy is important for the protection of personal data in parallel with the development of the internet age.

In the Turkish law, the protection of personal data, as a right, is enshrined in terms of both the constitutional and statutory level. According to the Constitution of the Republic of the Turkey, the principles and procedures regarding the protection of personal data shall be regulated by law. In this regard, "Law no. 6698 on the Protection of Personal Data" was published in the Official Gazette dated April 7, 2016 which defines personal data as all the information relating to an identified or identifiable natural person. In accordance with this definition provided therein, a significant quantity of information we use in our daily life or requested from us for various processes is in the form of "personal data". Within the scope of the Law, important issues such as general principles, conditions for processing of personal data, transfer of personal data, data subject rights and obligations of data controller are regulated.

In this study, general discussion will be provided as to the impact of the internet age on personal data and as to Law no. 6698 in terms of data subject and data controller who are the main actors of that Law.

Keywords: personal data protection, data subject, internet, privacy, data controller

GİRİŞ

Tarih boyunca bireyin var olduğu her hâlde kişisel verinin de var olduğunun kabulü gerekir. Kişisel veri kavramının günümüzdeki “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” şeklindeki tanımından hareketle insan olgusunun içinde mutlaka kişisel veriyi de barındırdığı görülmektedir. Zira insanın olduğu yerde o insana ait kişisel bilgilerin de olacağı muhakkaktır. Fakat başlangıçta bu mevcudiyete ilişkin farkındalık yahut bu bilgileri koruma ihtiyacı olmasa da zamanla mektupların mühürlenerek gönderilmesi, devletler arasındaki haberleşmenin şifrelenerek veya eğitilmiş ulaklar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi gibi gizlilik ve güvenlik ihtiyacını gösteren uygulamalar ortaya çıkmıştır.

Günümüzde ise gerek teknolojinin gelişmesi gerek kişiler arasındaki etkileşimin artması ve bilgiye erişimin kolaylaşmasıyla kişisel verilerin kullanım alanı genişleyerek bu veriler nezdinde gerçekleşebilecek ihlal riskleri de artmıştır. Örneğin mühürlenmiş bir mektubu taşıyan kişinin açması hâlinde oluşacak ihlalin boyutu ile günümüzde mektupların yerini alan e-posta hesaplarının ele geçirilmesi sonucunda oluşacak ihlalin boyutları arasında şüphesiz ki çok büyük bir fark bulunmaktadır. Zaman içerisinde kişiler ve toplum nezdinde sözü edilen bu risklere karşı oluşan farkındalık neticesinde kişisel verilerin korunması ihtiyacı hissedilmeye başlanmıştır. Bahsedilen ihtiyaç, özel hayatın gizliliği kapsamına giren bir temel hak ve özgürlük olarak ele alınmış ve yasal düzenlemelere konu edilmiştir.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin yasal metinlerde genel olarak verisi işlenen kişilere hakların tanınmasının yanı sıra bu haklar vasıtasıyla kişisel veriler üzerinde üst düzey kontrol imkânı sunulmakta ve kişisel verileri işleyenlere de birtakım yükümlülükler getirilmektedir. Bu çerçevede veri korumaya ilişkin olarak dünya genelindeki yasal düzenlemelerde kişisel verisi işlenen kişilere, bu verileri işleyen kişilerle irtibata geçerek çeşitli taleplerde bulunabilme hakkı ve kurulacak otoriteler vasıtasıyla bahse konu hakların etkin bir şekilde kullanılabilme imkânı öngörülmüştür. Kişisel verileri işleyen kişilere yönelik olarak ise ancak belirli şartların varlığı hâlinde işleme faaliyetinin ve özellikle de yurt dışına veri aktarımının gerçekleştirilebileceğine ilişkin hükümlerin yanı sıra elde edilen kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması için de yükümlülükler getirilmiştir.

Bununla birlikte veri işleme faaliyetinin hangi tarafında olduğumuza bakılmaksızın etkisini hissettiren bir ilke olarak “şeffaflık”; Kanun’da “ilgili kişi” olarak tanımlanan verisi işlenen kişiler bakımından, kişisel verileri üzerindeki her türlü işlemde haberdar olabilme hakkını ifade etmektedir. Yine bu ilke, Kanun’da “veri sorumlusu” olarak tanımlanan kişisel verileri işleyen kişiler bakımından, gerçekleştireceği her türlü kişisel veri işleme faaliyetine ilişkin amaçların meşru ve belirli olması ile bu hususta yapılacak bilgilendirmelerin anlaşılabilir olmasını ifade eder.

Tüm bu gereklilikler ışığında ülkemizde 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı anayasal güvence altına alınmıştır. Bu çerçevede kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilecektir. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının etkinliğini sağlamak adına 7/4/2016 tarihli Resmî Gazete’de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Kanun) yayımlanmış ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Kurum) faaliyete başlamıştır. Her ne kadar Kanun 7/4/2016 tarihinde yürürlüğe girmiş olsa da kişisel verilerin korunmasına yönelik birtakım önlemler daha önceden başkaca düzenlemeler eliyle de hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun’la beraber ise kişisel verilerin geneline sirayet edecek şekilde genel nitelikli bir düzenleme ortaya konulmuştur.

Kurumun faaliyete geçmesiyle beraber kişisel verilerin korunmasına yönelik şikâyet ve ihbar mekanizmaları işlemeye başlamış olup Kişisel Verileri Koruma Kurulu (Kurul) tarafından yaygın ihlallere yönelik ilke kararları ile uygulamada karşılaşılan sorunlara ışık tutulmuştur. Kanun ile kişisel veri işlemeye dair ilkeler, özel nitelikli ve genel nitelikli kişisel verileri işleme şartları, kişisel verilerin silinmesi-yok edilmesi-anonim hâle getirilmesi hususları, kişisel verilerin yurt içinde ve yurt dışına aktarımı ile aynı zamanda veri sorumlusunun yükümlülükleri, ilgili kişinin hakları, Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi, ihlallere yönelik yaptırımlar ve Kanun’dan istisna olan hâller ayrı ayrı düzenleme altına alınmıştır.

Kanun’un yürürlüğe girmesiyle beraber veri sorumluları açısından idari ve teknik tedbirlerin uygulanması ve Kanun’da düzenlenen yaptırımların etkisi ile, hukuka aykırı kişisel veri işleme faaliyetlerinin önlenmesi noktasında caydırıcı nitelik kazanmıştır. Tüm bu açıklamalar ışığında düzenlemeye muhtaç olan kişisel verilerin korunması alanında

bulunan boşluk Kanun'un yürürlüğe girmesiyle doldurulmuştur. Bu çalışma kapsamında teknolojinin de gelişmesiyle beraber internetin kişisel veriler üzerindeki etkisi ile 6698 sayılı Kanun'a ilişkin genel bir değerlendirme yapılacaktır.

I. İNTERNET ÇAĞINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Dijital ortamda bireylerin özel hayat ve mahremiyete ilişkin yaklaşımlarının gerçek dünyaya oranla daha esnek olduğu görülmektedir. Bu durum, internet ortamında gerçekleşebilecek ihlallerin önünü açabilmekte ve olumsuz sonuçlar doğmasına sebebiyet verebilmektedir. Evrensel insan hakları metinlerinde, Avrupa Birliği mevzuatında ve Türk hukukunda özel hayatın gizliliğini isteme ya da mahremiyet hakkı diyebileceğimiz hak, temel hak ve özgürlüklerden birisi olarak kabul görmektedir. Mahremiyet Komitesi Raporu'na göre mahremiyet hakkının iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan ilki; bireyin kendisi, evi, ailesi ve ilişkilerine izinsiz müdahil olunmaması özgürlüğüdür. İkincisi ise bilgi mahremiyeti yani kişinin kendisiyle ilgili bilgilerin başkalarına nasıl ve ne ölçüde aktarılacağına kendisinin karar verme hakkıdır. Mahremiyet, kişinin özgürlüğünün bir parçasıdır. Günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlasının internet kullanıcısı olduğu düşünülürse söz konusu mahremiyet hakkına internet ortamında da saygı gösterilmesi gerekliliği ortadadır.

Bu hususta bir diğer önemli konu ise unutulma hakkıdır. Kişisel verilerin korunması ile unutulma hakkı birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Her iki hakkın özünde de bireyin onurlu yaşaması, kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesi ve geçmişte kalmış ancak tekrar gündeme gelmesi rahatsızlık oluşturabilecek kişisel verilerin kişi aleyhinde kullanılmasının önüne geçilmesi düşüncesi yatmaktadır. Burada korunması gereken değer yalnızca kişinin geçmişiyle ilgili olmayıp aynı zamanda geleceği ile ilgili olumsuzlukların ortadan kaldırılması ile de ilişkilidir. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki unutulma hakkı istisnai bir haktır. Kişinin temel hak ve özgürlükleri ile kamu menfaati arasında denge testi yapılmalıdır. Bireyin kişisel verilerinin korunması hakkı, toplumun haber alma hakkı, bireyin toplumdaki yeri, ifade özgürlüğü ve mahremiyet hakkı gibi hususların her olay nezdinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla aynı anda çatışan hakların bir arada bulunduğu durumlarda bir denge gözetilmesi gerekmektedir.

İnsan sosyal hayatta var olmaya çalışırken hem hayatını kolaylaştırma isteği hem de yaşamına bir anlam katma amacı gütmektedir. Bu iletişim ihtiyacının yansımaları olarak günümüzde haberleşme ve iletişim ağlarının da gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte insanlar hayatlarını gerçek dünyayla paralel olarak sanal dünyaya da taşımaktadır.

Yeni iletişim teknolojileri insanlara düşüncelerini ve eserlerini paylaşacakları imkânlar oluşturan, paylaşım ve tartışmanın esas olduğu bir medya sunmaktadır. Sosyal medya olarak adlandırılan bu sanal ortam, kullanıcı tabanlı olmasının yanında kitleleri ve insanları bir araya getirmesi ve aralarındaki etkileşimi artırması bakımından önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar insanların bu sanal gerçeklik içinde gün geçtikçe daha fazla vakit harcadıklarını, bu sanal gerçeklik içinde gerçek yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını ve yine bu sanal gerçeklik içinde yeni bir dünya kurarak yaşadıklarını göstermektedir. İnsanlar sosyal medyada günlük düşüncelerini yazmakta, bu düşünceler üzerine tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmektedirler. Ayrıca kişisel bilgilerinin yanında çeşitli fotoğraflar, videolar, paylaşabilmekte ve hatta gerçek dünyayı sanal ortamda yaşayabilmektedirler¹.

Paylaşımlar her ne kadar masum ve iyi niyetli gibi görünse de kötü niyetli kişiler tarafından paylaşımların istismar edilme tehlikesi mevcuttur. Kişinin özel yaşamına dair paylaşımları sadece kendisini değil bazen çevresindeki insanları da etkileyebilmektedir. Örneğin henüz kendi kararlarını verebilme yetisine sahip olmayan çocuklarının paylaşımlarını yapan ebeveynler aslında çocuğun özel yaşam hakkına ilişkin faaliyette bulunmaktadır. Çocuğun paylaşılmasını tercih etmeyeceği fotoğrafları, bilgileri ebeveynler tarafından kamuya açık hâle getirilmektedir.

Teknolojinin günlük hayatın içine tamamen nüfuz ettiği günümüzde bireyin kimlik, iletişim, sağlık ve mali bilgileri, dinî inancı, siyasi görüşü gibi kişisel verilerinin mahremiyetini korumak büyük önem arz etmektedir. Kişisel veriler, gerek özel sektör gerek kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça işlenmektedir. Bu verilerin işlenmesi bireyler ile mal ve hizmet sunanlar bakımından bazı kolaylıklar ve avantajlar sağlasa da söz konusu verilerin istismar edilme riskini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu iki menfaat arasında meşru ve makul dengenin kurulması gereklidir².

¹ Akıncı Vural Z. B. Bat, M. (2010). "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", *Journal of Yaşar University*, C 5., S 20., s. 3348-3382.

² Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (2019). "Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi".

İçinde yaşadığımız dönem “bilgi çağı” olarak adlandırılmaktadır. Bu çağda bilgi ve iletişim teknolojilerinde inanılmaz bir gelişme yaşanmakta ve bu teknolojiler hızla sosyal hayatı kuşatmaktadır. Bilişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak yazılı bilgi, ses, fotoğraf ve video vb. kişisel bilgiler içeren objelerin sanal ortamlarda paylaşımı giderek yaygınlaşmaktadır. İnternet, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasında lokomotif bir rol oynamaktadır. Sosyal paylaşım siteleri, kullanıcıların sosyal ağda yer alan profillerinden indirilen tüm bilgi ve resimlere erişilebilmeye ve bunların internet kullanan herkes tarafından görülebilmeye imkân sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle pek çok kişisel veri bu ortamlarda paylaşılmaktadır. Bu paylaşımlar, dikkat edilmediği takdirde kişisel verilerin korunmasında bazı riskleri içermektedir³.

Günümüzde gerek devlet gerekse özel sektör elektronik ortamda çeşitli hizmetler vermektedir. Bu hizmetlerin verilebilmesi için kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle günümüzde, kişisel verilerin yaygın bir şekilde toplanarak işlenmesini kolaylaştırmak ve bunları bireylerin yararlanmasına sunmak adeta zorunlu hâle gelmiştir. Ancak bu zorunluluk, kişilerin kendi verileri üzerindeki denetim hakkının kısıtlanmasına sebep olmamalıdır. Kişilerin kendi verilerinin geleceğini belirleme hakları vardır. Bu kapsamda herhangi bir hukuki dayanağı olmadan gerçekleşen veri işleme faaliyetleri kişi üzerinde doğrudan olumsuz sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Dolayısıyla veriler üzerindeki kontrol ve denetim hakkı, verinin ilgili olduğu kişide bulunmalıdır.

II. ÜLKEMİZDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA DUYULAN İHTİYAÇ

Gün geçtikçe dijitalleşen dünyada bilişim teknolojilerinin gelişmesi, mal ve hizmetlerin sunulması bakımından veriye dayalı yönetim anlayışının benimsenmesi veri toplamayı kolaylaştırmış ve bu veriler üzerinde her türlü işlemin yapılmasını mümkün hâle getirmiştir. Kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından kişisel veri işlenmesi adeta günlük yaşamın bir parçası hâline gelmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak kişisel verilerin ve mahremiyet hakkının önemi oldukça yakından hissedilmeye

³ Kılınc, D. (2012). “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, *AÜHFD*, C 61., S 3., s. 1089-1169

başlanmış, bunun sonucu olarak ise kişisel verilerin belli bir düzen ve disiplin içerisinde işlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle mahremiyetin siber ortamlarda da korunması gerekliliği meydana gelmiştir. Mahremiyetimizi korumak kişiliğimizi korumakla eş değerdir. Mahremiyet kavramının tanımına ilişkin pek çok görüş olmakla beraber, “başkaları tarafından görülmezsizin ve duyulmaksızın yalnız kalabilme durumu”⁴, “kamuoyunun dikkatinde olmadan özgür olabilme durumu”⁵, “gizlilik”⁶, “yalnız bırakılma hakkı; hakların en kapsamlısı ve özgür insanlar tarafından en çok değer verileni”⁷, “bir kimsenin kendisine veya grubuna ulaşma gayreti üzerindeki seçici kontrolü”⁸, “özel hayatın gizliliği” gibi tanımların kullanıldığı görülmektedir. Tanımlardan da anlaşıldığı üzere mahremiyeti kendi gizliliğimiz, bize ait özel alanımız olarak da tanımlayabiliriz.

Mahremiyet, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) sekizinci maddesinde “Özel ve aile hayatına saygı” başlığı altında düzenlenmesi dolayısıyla uluslararası boyutta öncelikli olarak korunan bir haktır. Aynı madde, ailenin korunması hakkını da düzenlemektedir. Bu kapsamda mahremiyet ile eş anlamlı olarak “özel hayatın gizliliği” kavramı da kullanılmaktadır.

Benzer şekilde mahremiyet ve dolayısıyla kişisel verilerin korunması ihtiyacı da Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve çeşitli kanunlar kapsamında güvence altına alınmıştır. Ülkemizde kişisel verilerin düzenlenmesi ihtiyacı, öncelikle Anayasa’nın 20. maddesinde yapılan değişiklik ve daha sonra bu hükme dayanılarak çıkarılan 6698 sayılı Kanun ile giderilmiş olup anılan Kanun Avrupa Birliği tarafından çıkarılan 95/46/EC Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifi’nden (Direktif) uyarlanarak çerçevesini oluşturmuştur⁹. Bu noktada belirtmek gerekir

⁴ Tanım için bkz. Longman, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/privacy> (Erişim Tarihi: 17.11.2020).

⁵ Tanım için bkz. Longman, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/privacy> (Erişim Tarihi: 17.11.2020).

⁶ Bkz. Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 17.11.2020).

⁷ Avaner, E. “Mahremiyet Nedir? Mahremiyetin Sağlık Hizmetleri Penceresinden Görünürlüğü Nasıldır?”, *Türkiye Biyoetik Dergisi*, C 5., S 3., s. 110-116.

⁸ Utma, Seçil. “Mahremiyet Olgusu Ve Sosyal Medyada Mahremiyetin Serüveni.”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 11., S 59., s. 1198.

⁹ Erdinç, G. H. (2017). “Bilgi Güvenliği, Kişisel Verilerin Korunması Ve Biyometrik Verilerin İşlenmesine İlişkin Öneriler”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü, s. xvi.

ki söz konusu Direktif 25/5/2018 tarihinde 2018/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) olarak güncellenmiş olup detaylı ve bazı yönlerden yenilikçi hükümler içermektedir.

III. KİŞİSEL VERİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE ÜLKEMİZDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Kişisel verilerin korunması, 1960'lı yıllarda tartışılmaya, 1970'li yıllarda ise hukuki düzenlemelere konu olmaya başlamıştır. Bu alanda yapılan ilk düzenleme, 1970 yılında Almanya'nın Hessen eyaletinde kabul edilen "Veri Koruma Kanunu" olmuştur. Kişisel verilere ilişkin uluslararası ilk bağlayıcı belge niteliğini taşıyan "108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tâbi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi" (108 sayılı Sözleşme) 28/1/1981 tarihinde imzaya açılmış olup Türkiye de anılan sözleşmeyi imzalayan ilk ülkelerden biri olmuştur. Sözleşme Türkiye Cumhuriyeti tarafından 17/3/2016 tarihinde onaylanmıştır.

108 sayılı Sözleşme'nin de etkisiyle başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere çeşitli ülkelerde kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede özellikle Avrupa Birliği düzenlemeleri örnek teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir. 1995 yılında 95/46 sayılı Veri Koruma Direktifi yürürlüğe girmiş, bu süreçte birçok ulusal düzenleme de birbiri ardına hayata geçirilmiştir. Geline nokta da birçok Avrupa ülkesinde kişisel verilerin korunması alanında ortaya çıkan çok başlılığın giderilmesi ve bu ülkeler arasındaki birtakım uygulama farklılıklarının giderilmesi adına yürütülen çalışmalar sonucunda 25/5/2018 tarihinde Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) yürürlüğe girmiş olup GVKT ile kişisel verilere üst düzey bir koruma getirilmiştir.

Teknolojik gelişmeler 2000'li yıllardan itibaren daha aktif bir biçimde kişisel veriler üzerinde etkili olmaya başlamış, 2010'lu yıllarda bu etki katlanarak artmış, günümüzde ise veriden değer üretebilen teknolojiler yaygınlaşarak gelecekte çok daha etkili olacağının sinyallerini vermiştir. Ülkemiz, bu değişimlere kayıtsız kalmamış; kişisel verilerin korunması alanında birtakım reformlar gerçekleştirmiştir.

A. 2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

Kişisel veriler her ne kadar 2005 yılında yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu kapsamında koruma altında olsa da bu konudaki asıl

dönüm noktası 2010 Anayasa değişikliği olmuştur. Anayasa'mızın 20. maddesine "Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." hükmü eklenmiştir. Böylelikle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ülkemizde anayasal bir hak olarak tanınmış ve anayasal güvence altına alınmıştır.

Kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği hakkı bağlamında değerlendirilmektedir. Nitekim Anayasa değişikliğinde de kişisel verilerin korunması hakkı, "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddede düzenlenmiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki kişisel verilerin korunması hakkı bağımsız bir temel haktır. Elbette özel hayatın gizliliği hakkı, kişisel verilerin korunması hakkını kapsar nitelikli olsa da bu hakkın ayrı bir hak olması sonucunu değiştirmemektedir. Bu çerçevede kişisel verilerin korunması hakkı temel bir insan hakkıdır. Aynı zamanda özel hayatın gizliliğiyle bağlantılı olan bir kişilik hakkıdır.

B. 6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

6698 sayılı Kanun'un 7/4/2016 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile birlikte Türkiye'de kişisel verilerin korunması alanında yeni bir dönem başlamıştır. Kanun, 33 maddeden oluşan çerçeve nitelikte bir kanun olup 95/46 sayılı Direktif mehzaz alınarak hazırlanmıştır.

1. 6698 sayılı Kanun'un Amacı

6698 sayılı Kanun'la temel hak ve özgürlüklerin korunması ve kişisel veri işlemede uyulacak usul ve esasların düzenlenerek veri işleme faaliyetinin disiplin altına alınması amaçlanmıştır. Mahremiyet hakkı kapsamında kişinin onur ve itibarının korunması, kişiliğin serbestçe geliştirilebilmesi de yine bu Kanun'un amaçları arasındadır. Diğer yandan yine Kanun'la bireyin korunması ile veri temelli ekonomi arasında denge tesis etmek ve veri işlemede şeffaflık ve hesap verilebilirliği tesis etmek hedeflenmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere Kanun'un kişisel veri işlenmesinin tümünden önüne geçmeyi değil kişisel verilerin işlenmesine ilişkin denetim mekanizmaları getirerek bu verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini engellemeyi amaç edindiği rahatlıkla söylenebilir.

6698 sayılı Kanun'un ilk maddesi, Kanun'un amacını açık bir biçimde düzenlemektedir. Anılan madde hükmü uyarınca 6698 sayılı Kanun'un amacı, "kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir." Madde gerekçesinde de Kanun'un amacının "kişisel verilerin işlenmesinin disiplin altına alınması ve Anayasa'da öngörülen başta özel hayatın gizliliği olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunması" olduğu ve "son yıllarda önem kazanan kişinin mahremiyet hakkı ile bilgi güvenliği hakkının" korunmasının da yine bu kapsamda ele alındığı ifade edilmiş, "ayrıca kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasların" düzenlenmesinin de aynı şekilde Kanun'un amaçları arasında yer aldığı belirtilmiştir¹⁰.

Kişisel verilerimiz gerek kamu otoriteleri gerekse özel kuruluşlar tarafından çağımız bilişim teknolojilerin gelişmişliğinin de etkisiyle kolaylıkla ve devamlı olarak işlenmektedir. -Söz konusu faaliyetlerin sınırsız ve gelişigüzel bir biçimde gerçekleştirilmesinin önüne geçerek kişisel verilerin hangi şartlarda ve hangi kurallara tabi olarak işlenebileceğini düzenlemek 6698 sayılı Kanun'un amacını oluşturmaktadır. Sosyal ve ekonomik yaşamın sürdürülebilmesi, kamu hizmetlerinin etkin biçimde sunumu, mal ve hizmetlerin ekonominin gereklerine uygun biçimde geliştirilmesi, dağıtımı ve pazarlanması için kişisel verilerin toplanması zaruridir. Bu nedenle kişisel verilerin işlenmesini bütünüyle yasaklayıcı bir yaklaşımda bulunmak yerine kişisel verilerin işlenmesinin bireyler, mal ve hizmet sunanlar bakımından sağladığı kolaylıklar ile kişilerin temel hak ve özgürlükleri arasında meşru ve makul bir dengenin kurulması gereklidir. Diğer bir ifadeyle 6698 sayılı Kanun bir taraftan kişisel verileri işlenen bireylerin temel hak ve özgürlüklerini ve mahremiyetlerini koruyarak kişisel veri güvenliğini sağlarken diğer taraftan kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişiliklerin uyacakları usul ve esasları düzenlemektedir.

2. 6698 sayılı Kanun'un Kapsamı

6698 sayılı Kanun, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt

¹⁰ Teklif metni ve gerekçeler için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim tarihi: 19/11/2020).

sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacaktır. Bu noktada belirtmekte fayda görülmektedir ki 6698 sayılı Kanun'un uygulaması bakımından kamu sektörü ve özel sektör ayrımı yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle 6698 sayılı Kanun'un belirlediği usul ve esaslar tüm kurum ve kuruluşlar için geçerlidir.

6698 sayılı Kanun kapsamında koruma altına alınan kişisel veriler sadece gerçek kişilere ait olan kişisel verilerdir, tüzel kişilere ait olan veriler kural olarak kanun kapsamında değildir. Bununla birlikte Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi'nde de belirtildiği üzere tüzel kişiye ait verinin elde edilmesi, bir veya birden fazla gerçek kişinin kimliğinin belirlenmesine neden oluyor ise bu tür verilerin de 6698 sayılı Kanun'un korumasından yararlanması mümkün olabilir¹¹.

6698 sayılı Kanun'un uyarlanmış olduğu Direktif'te ve 6698 sayılı Kanun'da otomatik işlemenin ne olduğuna ilişkin bir tanım yer almazken İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) tarafından verilen tanım; "İnsan müdahalesi ya da yardımı konusundaki ihtiyacı asgari seviyeye indiren, kendi aralarında bağlantılı ve etkileşimli elektrikli veya elektronik bir sistem tarafından gerçekleştirilen veri işleme faaliyeti" şeklindedir. Öte yandan 6698 sayılı Kanun gerekçesinde, mezkûr Kanun'un kapsamı açıklanırken "Günümüzde bu veriler, gerek özel sektör gerek kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça kullanılmaktadır¹²." denilerek dolaylı yoldan otomatik işlemenin bilişim sistemleri üzerinde gerçekleştirilen faaliyetler olduğu belirtilmiştir. Buna göre otomatik olarak veri işlenmesi; bilgisayar, telefon, saat ve benzeri işlemci sahibi cihazlar tarafından yerine getirilen, yazılım veya donanım özellikleri aracılığıyla önceden hazırlanan algoritmalar kapsamında insan müdahalesi olmadan kendiliğinden gerçekleşen işleme faaliyetidir.

Yukarıda belirtildiği üzere kişisel veriler otomatik işlemeye tabi tutulmasalar bile "veri kayıt sistemi" aracılığıyla işlendiklerinde de 6698 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacaklardır. 6698 sayılı Kanun uyarınca

¹¹ Rehber için bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi" <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF>, (Erişim Tarihi: 20/11/2020).

¹² Teklif metni ve gerekçeler için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim Tarihi: 19/11/2020).

veri kayıt sistemi, “kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemi” olarak tanımlanmıştır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere bu kayıt sistemleri elektronik yahut fiziki ortamda oluşturulabilir. Buna göre örneğin veri kayıt sisteminde kişisel veriler; ad, soyadı veya kimlik numarası üzerinden sınıflandırılacağı gibi kredi borcunu ödemeyenlere ilişkin oluşturulacak sınıflandırma da bu kapsamda değerlendirilebilecektir. 6698 sayılı Kanun, otomatik olmayan yollarla veri işlenmesini tamamen kanun kapsamı dışında tutmamaktadır. Yani otomatik olmayan yolla veri işleme eğer veri kayıt sisteminin parçası ise bu durumda veri işleme faaliyeti 6698 sayılı Kanun kapsamında kabul edilecektir¹³.

Diğer taraftan 6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinde ise tamamen veya kısmen Kanun kapsamı dışında olan istisnalar belirtilmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında tam istisnalar, ikinci fıkrasında ise kısmî istisnalar düzenlenmiştir. Bu kapsamda tam istisna hâlinde 6698 sayılı Kanun hükümleri hiçbir şekilde uygulanmamaktadır. Bu hükmün ikinci fıkrasında ise kısmen Kanun kapsamı dışında kalan hususlar düzenlenmekte olup söz konusu fıkrada belirtilen kişisel veri işleme faaliyetlerinde, veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10. madde, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç olmak üzere ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11. madde ve Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16. madde hükümlerinin uygulanmayacağı hükmüne bağlanmıştır.

6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen tam istisna hâlleri sırasıyla; kişisel verilerin üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi, kişisel verilerin resmî istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi, kişisel verilerin millî savunmayı,

¹³ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “6698 Sayılı Kanun'da Yer Alan Temel Kavramlar”, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/45af208d-3718-49ed-b51a-9be9edde6ff2.pdf>, s. 13-15., (Erişim Tarihi: 20/11/2020).

millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi ve kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi olarak yer almaktadır.

6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kısmî istisnalar ise sırası ile; kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi, kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması ve kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması olarak düzenlenmiştir. Mezkûr hükümde de ifade edildiği üzere kısmî istisna durumlarında veri işleme faaliyetlerinde, veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10. madde, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç olmak üzere ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11. madde ve Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16. madde hükümlerinin uygulanmayacak olup veri işleme faaliyetlerine ilişkin olarak 6698 sayılı Kanun'da yer alan veri işleme şartlarının mevcudiyeti de aranacaktır.

3. Kanun'un Genel (Temel) İlkeleri

6698 sayılı Kanun; genel ilkeler, kişisel veri işleme şartları, ilgili kişinin hakları ve veri sorumlusunun yükümlülükleri olarak dört ana başlık hâlinde incelenebilir. Bu ana başlıklar içerisinde üzerinde en çok durulması gereken unsurun ise temel ilkeler olduğu öne sürülebilir çünkü temel ilkeler 6698 sayılı Kanun'un ruhunu oluşturmaktadır. Kişisel veri işleme faaliyetinin bir bakıma olmazsa olmazını teşkil eden bu ilkelere eksiksiz bir şekilde uygunluk sağlamak bir zorunluluktur. Kişisel veri işleme şartlarının bulunması durumunda dahi genel ilkelere riayet edilmediği tespit edilirse hukuka aykırı bir kişisel veri işleme faaliyeti gerçekleşmiş olacaktır.

Yücedağ'a göre Anayasa'nın 20. maddesindeki değişiklikle getirilen düzenlemede yer alan "Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." hükmü kişisel verilerin işlenmesinin kural olarak yasak olmakla birlikte kanunda öngörülen hâller veya kişinin açık rızası bulunduğu durumlarda mümkün olduğunu ifade etmektedir¹⁴. 6698 sayılı Kanun'un gerekçesinde de pek çok kez atfı yapılan 95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesinde bulunan ilkelere benzer şekilde 6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinde "Genel İlkeler" düzenlenmiştir. Bu ilkeler sırasıyla "Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma, doğru ve gerektiğinde güncel olma, belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ve ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme" olarak yer almaktadır.

Bu ilkelerden ilki olan "hukuka ve dürüstlük kurallarına uygunluk" ilkesi, 95/46/EC sayılı Direktif ve GVKT'deki "lawfulness (hukuka uygunluk)" ve "fairness (adil olma)" ilkelerinin karşılığı olarak değerlendirilebilecektir. Hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olma, kişisel verilerin işlenmesinde kanunlarla ve diğer hukuksal düzenlemelerle getirilen ilkelere uygun hareket edilmesi zorunluluğunu ifade etmektedir. Dürüstlük kuralına uygun olma ilkesi uyarınca veri sorumlusu, veri işlemedeki hedeflerine ulaşmaya çalışırken ilgili kişilerin çıkarlarını ve makul beklentilerini dikkate almalıdır. Bu kapsamda ilgili kişilerin öngöremeyeceği şekilde veri işlenmemeli, makul beklentileri dikkate alınmalı, güveni kötüye kullanılmamalı ve yanılgılarından yararlanılmamalıdır. Çekin'e göre hukuka uygun olma ilkesi, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir ve dürüstlük kuralı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'ndaki dürüstlük kuralından ayrı olarak "adil kullanım" anlamına sahiptir. Bunun yanında bu ilke kural olarak yasak olan veri işleme faaliyetinin ancak 6698 sayılı Kanun'da öngörülen hâllerde mümkün olmasını destekler mahiyettedir¹⁵. Diğer bir deyişle kişisel verilerin korunması bağlamında kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması en güçlü şekilde verilerin işlenmesinin yasak olmasıyla mümkünken

¹⁴ Yücedağ, N. (2019). "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* C 1., S 1., s. 47-63.

¹⁵ Çekin, M. S. Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 64.

bunların 6698 sayılı Kanun'da öngörülen hâllerde işlenebilmesinde de diğer ilkelerle birlikte hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesinin aranması korumayı güçlendirici niteliktedir.

Doğru ve gerektiğinde güncel olma ilkesi, ilgili kişinin doğru olmayan veya güncel olmayan verileri nedeniyle mağduriyete uğrayabilmesinin önündeki en önemli engeldir. Doğru ve gerektiğinde güncel olma ilkesi, kişisel verilerin doğruluğunun ve güncelliğinin önemini vurgulamaktadır. Kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel bir şekilde tutulması, veri sorumlusunun menfaatine uygun olduğu gibi ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerinin korunması açısından da gereklidir. 6698 sayılı Kanun'un lafzından verinin her şartta doğru olması ancak gerektiğinde güncel olması anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kanun koyucu "gerektiğinde" ifadesine yer vererek veri sorumlusuna hareket alanı tanımaktadır. Çekin'in ifadesiyle bu hareket alanında somut olayın şartlarının değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁶. Verinin güncel olmaması, ilgili kişi nezdinde mağduriyet oluşturacaksa veri sorumluları verilerin doğruluğunu ve güncelliğini periyodik olarak kontrol etmelidir. Kişilerin güncel olmayan veya yanlış tutulan kişisel verileri nedeniyle maddi ve manevi zarar görmesi mümkün olacaktır.

6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin gerekçesine göre belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme ilkesi, veri sorumlusunun veri işleme amacını açık ve kesin olarak belirlemesini ve bu amacın meşru olmasını zorunlu kılmakta; amacın meşru olması ise veri sorumlusunun işlediği verilerin yapmış olduğu iş veya sunmuş olduğu hizmetle bağlantılı ve bunlar için gerekli olmasıdır¹⁷. Bu kapsamda belirli, açık ve meşru bir amaçla elde edilen bir kişisel verinin o amaç dışında başka bir amaçla işlemeye tabi tutulması hâlinde veri sorumlusunun sorumluluğu doğacaktır. Amacın belirli ve açık olması, şeffaflığın tesis edilmesini ve ilgili kişinin haklarının güvence altına alınmasını sağlamaktadır. Bu açıdan, kişisel veri işlemeyen önce veya en geç işleme anında amacın belirlenmesi gerekir.

Kanun koyucu; belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme ilkesinin yanında ayrıca bu meşru amaçla bağlantılı, sınırı ve ölçülü olarak veri

¹⁶ a.g.e. s. 71.

¹⁷ Teklif metni ve gerekçeler için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim Tarihi: 19/11/2020).

işlenmesi zorunluluğunu da hüküm altına almıştır. Bu ilke, kişisel verilerin gelişigüzel işlenmesini engelleme ve kişisel veri işleme faaliyetini düzenlemeye yönelik en önemli yapı taşlarından biri olup GVKT'de "veri minimizasyonu" olarak da anılmaktadır. İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ilkesine göre işlenen verilerin belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesine elverişli olması, amacın gerçekleştirilmesiyle ilgili olmayan veya ihtiyaç duyulmayan kişisel verilerin işlenmesinden kaçınılması gerekmektedir¹⁸. Sonradan ortaya çıkması muhtemel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak veri işlenmesi yoluna gidilmemelidir çünkü muhtemel ihtiyaçlara yönelik kişisel veri işlenmesi, yeni bir veri işleme faaliyeti anlamına gelecektir¹⁹. Amaç için gerekli olanın dışında kişisel veri işlenmesi, sınırlı tutulma ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Burada önemli olan; amacı gerçekleştirmeye yönelik yeterli verinin temin edilmesi, bunun dışındaki amaç için gerekli olmayan veri işlemeden kaçınılmasıdır²⁰. Mevcutta olmayan ve sonradan gerçekleşmesi düşünülen amaçlarla kişisel veri işlenmemelidir²¹. Ölçülülük ilkesi, veri işleme ile gerçekleştirilmesi istenen amaç arasında makul bir dengenin kurulması anlamına gelmektedir²². Yani veri işlemenin, amacı gerçekleştirecek ölçüde olması demektir.

Son olarak "ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesi" ise kişisel verilerin işlenmesinde süre boyutunu düzenlemektedir. Madde gerekçesinde yer alan "veri sorumluları, ilgili mevzuatta verilerin saklanması için öngörülen bir süre varsa bu süreye uyacak; yoksa verileri, ancak işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edebilecektir. Bir verinin daha fazla saklanması için geçerli bir sebep olmaması durumunda, o veri silinecek veya anonim hale getirilecektir. Gelecekte kullanma ihtimalinin varlığına dayanarak veri saklanamayacaktır. Veri sorumlusu, Kanun'un 16. maddesi uyarınca Sicil'e kayıt için başvuru yaparken kişisel verilerin işlendikleri amaç için gerekli olan azami süreyi bildirmek zorundadır." ifadesi göz önünde bulundurulduğunda ilkenin kişisel verilerin korunması açısından Kanun'la getirilen pek çok

¹⁸ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (t.y.). *Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Temel İlkeler*, Ankara: KVKK Yayınları, s. 9

¹⁹ a.g.e. s. 9.

²⁰ a.g.e. s. 9.

²¹ a.g.e. s. 9.

²² a.g.e. s. 10.

düzenlemeye temas ettiği ve büyük öneme sahip olduğu görülmektedir²³. İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesine göre ise kişisel verilerin saklanması için veri sorumlusu tarafından belirlenen saklama sürelerinin yanı sıra veri sorumlusunun tabi olduğu ilgili mevzuat kapsamında da belirlenmiş saklama süreleri bulunabilir. Buna göre veri sorumluları, kişisel veriler için mevzuatta öngörülmüş bir süre varsa bu süreye riayet edecek, eğer böyle bir süre öngörülmemişse kişisel verileri ancak işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar saklayabilecektir²⁴.

4. Genel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinde (genel nitelikli) kişisel verilerin işlenme şartları düzenlenmiş olup 6. maddesinde ise özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda özel nitelikli kişisel veri niteliğini haiz olmayan kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için gerekli olan şartlar 6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenmiştir. Genel nitelikli kişisel veriler için işleme şartları; açık rıza, kanunlarda açıkça öngörülmeye, fiilî imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi kullanılması veya korunması için veri işleniminin zorunlu olması, son olarak ise ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olmasıdır. Bu hususta belirtilmesi gereken en önemli noktalardan birisi sayılan bu işleme şartları arasında herhangi bir öncelik ve sonralık ilişkisinin olmamasıdır. Ayrıca bu işleme şartlarından birinin olması (temel ilkelere de uyum sağlanması şartıyla) kişisel verilerin işlenmesini hukuka uygun hale getirecektir.

²³ Teklif metni ve gerekçeler için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim Tarihi: 19/11/2020).

²⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (t.y.). *Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Temel İlkeler*, Ankara: KVKK Yayınları, s. 11.

a. İlgili Kişinin Açık Rızası

6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının a bendinde açık rızanın unsurları sayılmış olup bunlar; belirli bir konuya ilişkin olma, bilgilendirilmeye dayanma ve özgür iradedir. Rızanın açıklanması hususunda herhangi bir şekil şartı bulunmamaktadır. Veri işlemek üzere verilen açık rızanın geçerli olması için açık rızanın öncelikle belirli bir konuya ilişkin ve o konu ile sınırlı olarak verilmesi gerekmekte olup veri sorumlusu tarafından açık rıza beyanının hangi konuya ilişkin olarak istenildiğinin açıkça ortaya konulması gerekmektedir²⁵. Bununla birlikte açık rıza bir irade beyanı olduğundan, kişinin özgür bir şekilde rıza gösterebilmesi için neye rıza gösterdiğini de bilmesi gerekir²⁶. Kişinin sadece konu üzerinde değil aynı zamanda rızasının sonuçları üzerinde de tam bir bilgi sahibi olması gerekir. Bu sebeple, bilgilendirmenin veri işleme ile ilgili bütün konularda açık ve anlaşılır bir biçimde gerçekleştirilmesi ve mutlaka verinin işlemeden önce yapılması gerekir²⁷. Açık rızanın özgür iradeyle açıklanması gerektiğinden herhangi bir ürün ve/veya hizmetin sunumu (ya da herhangi bir üründen ve/veya hizmetten yararlandırılması) ilgili kişi tarafından açık rıza verilmesi şartına bağlanmamalı, tarafların eşit konumda olmadığı veya taraflardan birinin diğeri üzerinde etkili olduğu durumlarda rızanın özgür iradeyle verilir verilmemesinin dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir²⁸.

b. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi

Kanunlarda kişisel verilerin işlenmesi hususunda bir yetki verilmiş olması veri işleme şartlarından birinin bulunduğu anlamına gelmektedir. Küzeci, "açık" ibaresinin olması sebebiyle kanunlarda açık düzenleme olması hâlinde kişisel verilerin işlenebileceği, aksi hâlde kanunla verilmiş genel yetkinin kişisel verilerin işleme şartları kapsamında sayılmayacağı görüşündedir²⁹. Kanaatimizce burada kanun koyucunun iradesine bakılması gerekmektedir. Sadece lafzi yorum yapmanın Kanun'un ruhuna aykırı olacağı ve lafzi yorum yapılması hâlinde söz konusu işleme şartının çok sınırlı hâllerde uygulanacağı düşünülmektedir.

²⁵ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, "Açık Rıza", <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/66b2e9c4-223a-4230-b745-568f096fd7de.pdf> (Erişim Tarihi: 16.11.2020), s. 5

²⁶ a.g.e. s. 5.

²⁷ a.g.e. s. 5.

²⁸ a.g.e. s. 6.

²⁹ Küzeci, E. (2019). s. 342.

c. Fiilî İmkânsızlık Nedeniyle Rızasını Açıklayamayacak Durumda Bulunan veya Rızasına Hukuki Geçerlilik Tanınmayan Kişinin Kendisinin ya da Bir Başkasının Hayatı veya Beden Bütünlüğünün Korunması İçin Zorunlu Olması

Söz konusu bu şartın gerçekleşmesi için 6698 sayılı Kanun'da sayılan iki şartın gerçekleşmesi gerekmekte olup bu şartlar ise kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için kişisel veri işlemenin zorunlu olması ve fiilî imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik anınmayan bir kişi olmasıdır³⁰. Benzer şekilde GVKT'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde de "işlemenin ilgili kişinin veya diğer bir gerçek kişinin hayati menfaatlerini korumak için gerekli olması" hâli benzer menfaati korumaya yönelik olarak düzenleme olarak görülmektedir³¹.

ç. Bir Sözleşmenin Kurulması veya İfasıyla Doğrudan Doğruya İlgili Olması Kaydıyla Sözleşmenin Taraflarına Ait Kişisel Verilerin İşlenmesinin Gerekli Olması

6698 sayılı Kanun, burada sözleşmenin kurulması ya da ifasının varlığını aramakta olup haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkileri bu kapsamda değerlendirilemeyecektir³². Ayrıca sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması hâlinde bu şarta dayanılabilecektir. İşlemenin sözleşmenin ifası veya kurulmasında gerekli olması hususunun kabulü için bu amaca hizmet etmesi gerekmekte olup işleme bu amaçla sınırlı olarak gerçekleştirilmelidir³³. Satış sözleşmesi, bankacılık sözleşmeleri buna örnek olarak verilebilir.

d. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi İçin Zorunlu Olması

Çeşitli yasal düzenlemelerden kaynaklı olarak veri sorumlularının yükümlülüklerinin bulunması hâlinde bu yükümlülükleri yerine

³⁰ a.g.e., s. 343.

³¹ Develioğlu, H.M. (2017). 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 63, 64.

³² Çekin, M.S. (2019). s. 66.

³³ Develioğlu, H.M. (2017). s. 61.

getirmesi açısından ilgili kişinin açık rızasının alınması gerekmeyecektir³⁴. Vergi hukuku alanında (vergi denetimi sırasında çalışan ya da müşterilere ait ilgili veriler) ya da sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında (sosyal sigorta numarası gibi) kişisel veri işlenmesi örnek olarak verilebilir³⁵. Benzer şekilde bir sözleşme gereği paranın ödenmesi için alacaklı tarafın hesap numarasının alınması veya bir bankayla kredi sözleşmesi yapılması sırasında bankanın o kişiye ait maaş bordrosunu, tapu kayıtlarını, icra borcu olmadığına dair belgeyi edinmesi gibi örnekler verilebilir.

e. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Alenileştirilmiş Olması

Bu şartla ilgili kişinin kendisi tarafından kişisel verisinin alenileştirilmesi hâlinde açık rıza alınmaksızın kişisel verilerin işlenmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Burada önemli olan bir husus ise alenileştirme iradesinin olması gerektiğidir. Yani kişisel verinin ait olduğu kişi, bu verisinin aleni olmasını istemelidir. Ayrıca, kişisel verinin alenileştirme amacı dışında kullanılmaması da gerekmektedir. Örneğin ikinci el araç satışı yapılan internet sitelerinde aracını satmak isteyen ilgili kişinin iletişim bilgilerinin pazarlama amacıyla kullanılması mümkün değildir. Benzer şekilde muayenehanesi olan doktorun ad, soyadı, telefon numarası, adres gibi verilerinin bulunduğu kartvizitini dağıtması bu kişisel verilerinin her amaç için kullanılabileceği anlamına gelmemektedir. Kartvizitte bulunan telefon numarası muayene olmak amacıyla işlenebilecek olup pazarlama amacı ile kullanılmayacaktır³⁶. Yine kurumsal internet sitelerinde, çalışanların iş yeri telefon numaraları ve kurumsal e-posta adreslerinin üçüncü kişilerin erişimine açık şekilde paylaşılması hâlinde de alenileştirmeden söz edilebilir.

f. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması veya Korunması İçin Veri İşlemenin Zorunlu Olması

Kanunda bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için zorunlu olması hâlinde ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. Burada hakkın tesisi, kullanılması ve korunmasının sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir³⁷. Ayrıca veri

³⁴ Küzeci, E. (2019). s. 344.

³⁵ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*, Ankara: KVKK Yayınları, s. 75, 76.

³⁶ Dülger, V. M. (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, İstanbul: Hukuk Akademisi, s. 217, 218.

³⁷ Küzeci, E. (2019). s. 346.

işlemenin zorunlu olması hâlinin de sağlanıp sağlanmadığının her somut olayda araştırılması gerekecektir.

g. İlgili Kişinin Temel Hak ve Özgürlüklerine Zarar Vermemek Kaydıyla Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri İçin Veri İşlenmesinin Zorunlu Olması

6698 sayılı Kanun, veri sorumlusunun meşru menfaati için kişisel veri işlemek zorunda olduğu durumlarda ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek şartıyla kişisel veri işlenebileceğini düzenlemiştir. Burada üzerinde durulması gereken hususlardan bir tanesi, meşru menfaat kavramının nasıl yorumlanması gerektiğidir. Meşru menfaatin çok geniş yorumlanarak ilgili kişinin kişisel verilerin korunması hakkını zarara uğratabileceğinden endişe edilmektedir³⁸. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması hukukunun veri sorumlusu ve ilgili kişi arasındaki ilişkiyi dengelemeye yönelik olduğu ve veri işleme süreçlerinde korumasız olan bireyin hukuken korunmasının amaçlandığı dikkate alınarak meşru menfaat kavramının yorumlanması gerekmektedir³⁹.

Kurum tarafından yayımlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi'nde, veri sorumlusunun meşru menfaatinin gerçekleştirilecek olan işleme sonucunda elde edeceği çıkara ve faydaya yönelik olduğu; veri sorumlusunun elde edeceği faydanın meşru, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüğü ile yarışabilecek yeterli düzeyde etkin, belirli ve hâlihazırda mevcut olan bir menfaatine ilişkin olması gerektiği; veri sorumlusunun gerçekleştirdiği güncel aktivitelerle ilişkili ve ona yakın gelecekte fayda sağlayacak bir işlem olması gerektiği belirtilmiştir⁴⁰.

Bir diğer önemli husus menfaat dengesidir. Bu noktada veri sorumlusunun menfaati ile işleme faaliyetinin ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde oluşturacağı etkinin değerlendirilmesi sonucunda, kişisel veri işleme faaliyetinin ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde yarattığı olumsuz etkinin veri sorumlusunun menfaati kapsamında elde edeceği çıkar ve faydanın daha az önemli olması

³⁸ Dülger, V. M. (2019). s. 218.

³⁹ Küzeci, E. (2019). s. 347.

⁴⁰ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (2018). *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*, Ankara: KVKK Yayınları, s. 78.

gerekmektedir⁴¹. Yani ilgili kişinin menfaatinin daha ağır bastığı hâlde kişisel verilerin bu şarta dayalı olarak işlenmesi mümkün değildir⁴². Kurum tarafından yayımlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi'nde de "...maddede belirtilen veri sorumlusunun menfaati ile ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri arasında makul bir denge sağlanmasını gerektirmektedir." şeklinde menfaat dengesinin sağlanması gerektiği hususu ve veri sorumlusunun meşru menfaati, ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde kişisel verinin işlenmesinin yaratacağı etki ile duruma ve olayın mahiyetine göre farklılık gösterecek olan dengelerin (üstün gelen menfaatin ve hakkın) değerlendirilmesi gereken konular olduğu; ayrıca meşru menfaat şartının maddede yer alan diğer hâller uygulanmadığı takdirde veri işlenmesi bakımından başvurulacak son çare olmadığı ve her şeyi kapsamına dâhil edebilecek ve tüm kişisel verilerin işlenmesine ilişkin faaliyetleri kanuni hâle getirecek bir düzenleme olmadığı belirtilmiştir⁴³.

5. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

Kanun, özel nitelikli kişisel verilere özel bir önem atfetmekte ve bu verilerle ilgili farklı bir düzenleme getirmektedir. Bu tür veriler, 6698 sayılı Kanun'un gerekçesinde "hassas veri" olarak da anılmaktadır. Özel nitelikli kişisel veriler, öğrenilmesi hâlinde ilgili kişi hakkında ayrımcılık yapılmasına veya mağduriyete neden olabilecek nitelikteki verilerdir. Bu nedenle diğer kişisel verilere göre çok daha sıkı şekilde korunmaları gerekmektedir. Kanun, özel nitelikli kişisel veriler arasında da bir ayırım yapmıştır. Buna göre sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ile bunlar dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza olmaksızın işlenebileceği hâlleri farklı düzenlemiştir. Belirtmek gerekir ki bütün temel hak ve özgürlüklerde olduğu gibi özel nitelikli kişisel verilere ilişkin koruma mutlak değildir, sınırlanabilir. Bu sınırlamanın Anayasa'nın

⁴¹ Dülger, V. M. (2019). s. 219.

⁴² Çekin, M. S. (2019). s. 73.

⁴³ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, (2018). *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*, Ankara: KVKK Yayınları, s. 79; Çekin, sözleşmeye taraf olmayan ya da sözleşme çerçevesinde kendisine ifade bulunmayan kişilerin verilerinin işlenmesi hususunda üçüncü kişinin rızasının bulunmaması halinde dayanak olacak tek hükmün "ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması hali olduğu"; zira "bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması" halinde açıkça sözleşme taraflarına ait kişisel verilerden bahsedildiği dolayısıyla bu veri işleme şartının bu halde dayanak hüküm olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir, Çekin, M.S. (2019). s. 74.

13. maddesinde belirtilen esaslara uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için ilk imkân, ilgili kişilerin açık rızasının olmasıdır. 6698 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrası, "Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır." hükmünü amirdir. Maddenin üçüncü fıkrasında açık rıza gerektirmeden özel nitelikli kişisel veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilebileceği hâller ayrıca düzenleme altına alınmıştır. Bahsedilen fıkrada ise özel nitelikli kişisel verilerden olan "sağlığa ve cinsel hayata ilişkin veriler" daha da spesifik bir kısıtlamaya tabi tutularak gerek bu verilerin işlenebilecekleri konu bakımından gerekse bu verileri işleyebilecek kişiler bakımından daha da sınırlandırılmıştır.

Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin dışındaki özel nitelikli kişisel veriler, "kanunlarda öngörülen" hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmektedir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla işlenebilmektedir. Sağlık verileri ve cinsel hayata ilişkin veriler, ancak bahsedilen bu hâllerden birinin veya birkaçının varlığı hâlinde işleme faaliyetinin konusunu teşkil edebileceklerdir. Ancak bu veriler sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından işlenebilecektir.

Özel nitelikli kişisel verilere ilişkin düzenlemeler içeren 6. maddenin son fıkrasında ise Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından belirlenecek olan yeterli önlemlerin alınması şartı getirilmiş olup bu önlemler Kurulun 31/1/2018 tarihli 2018/10 sayılı kararı ile belirlenmiştir.

6. İlgili Kişinin Hakları

Herkes veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme, Kanun'un 7. maddesinde öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, düzeltme, silme veya yok etme taleplerinin

kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, işlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme, kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme haklarına sahiptir.

İlgili kişi hakları, 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinde düzenlenmektedir. İlgili kişiler, kişisel verilerini payladıktan sonra bu verileri üzerindeki kontrol mekanizmasını 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinde tanımlanan haklar doğrultusunda sağlamaktadır. Bu haklar sayesinde veri sorumlusunun 6698 sayılı Kanun'a uygun hareket edip etmediği tespit edilerek ilgili kişi gerekli gördüğü takdirde veri işleme faaliyetinin hukuka uygun hâle getirilmesini ya da hukuka aykırı işleme faaliyetinden doğan zararların tazminini talep edebilecektir⁴⁴.

a. Kişisel Veri İşlenip İşlenmediğini Öğrenme

6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca ilgili kişi, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme hakkına sahiptir. Bu düzenleme sayesinde kişi, kendi kişisel verisinin işlenip işlenmediğini öğrenmektedir. Diğer bir deyişle ilgili kişi, veri sorumlusunun herhangi bir kişisel veri işleme faaliyetini gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değil kendi kişisel verisinin işlenip işlenmediğini öğrenecektir. Yine aynı şekilde kişiye, üçüncü kişilerin kişisel verilerinin işlenip işlenmediği noktasında da bilgi alma yetkisi tanınmamaktadır⁴⁵. Veri sorumlusu ise bu kapsamda ilgili kişiyi bilgilendirmekle yükümlüdür. İlgili kişinin kişisel verisini işlememişse dahi bu durumu ilgili kişiye belirtmesi gerekecektir. Bu düzenleme sayesinde ilgili kişi kişisel veri işleme faaliyetinin meşruluğunu teyit edebilmektedir.

b. Kişisel Verileri İşlenmişse Buna İlişkin Bilgi Talep Etme

İlgili kişiler, kişisel verilerinin işlendiği her durumda buna ilişkin bilgi talep etme hakkına sahiptir. Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme hakkı, kapsamı itibarıyla oldukça geniş olup aslında 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinin diğer bentlerinde sayılan hakları da içermektedir. Bu çerçevede düşünüldüğü takdirde aslında bu bent

⁴⁴ Çekin, Mesut Serdar, s. 138-140.

⁴⁵ a.g.e. s. 121-124

düzenlemede bulunmasaydı dahi ilgili kişi diğer bentlerde sayılan haklar uyarınca işlenen kişisel verileri hakkında bilgi talep edebilecektir. Nitekim kişi işlenen kişisel verinin düzeltilmesi, silinmesi, yok edilmesi ve benzeri taleplerde bulunmak için bu verinin bütünü hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Diğer bir deyişle işlenen verinin bizzat kendisinin paylaşılması ile ilgili kişi de bu doğrultuda haklarını kullanabilecektir. Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme hakkı sayesinde kişiye kişisel verilere ulaşabilmesinin yanı sıra bu veriler üzerinde tam bir hâkimiyet ve kişisel verilerini yönetebilme hakkı sağlanmaktadır. Bu sayede kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlendiğinin tespitinde ilgili kişi önemli rol oynamaktadır.

c. Kişisel Verilerin İşlenme Amacını ve Bunların Amacına Uygun Kullanılıp Kullanılmadığını Öğrenme

Yukarıda belirttiğimiz gibi 6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinde kişisel verilerin işlenmesinde her hâl ve koşulda gözetilmesi gereken genel ilkeler düzenlenmektedir. Bu çerçevede kişisel verilerin "*belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme*" ilkesi de kişisel veri işleme faaliyetinde her zaman göz önünde bulunması ve uyulması gereken ilkelerden biri olarak sayılmıştır. Bu ilkenin de bir uzantısı olarak ilgili kişiler, kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkına sahiptir. Veri sorumlusu, veri işleme faaliyetinden önce veri işleme amaçlarını açık ve kesin olarak belirlemeli, bu doğrultuda ilgili kişiye aydınlatma yükümlülüğü kapsamında da bilgi vermelidir. Veri sorumlusunun belirttiği amaç dışında kişisel veri işlediği tespit edilirse bu durumda veri sorumlusunun ilgili fiilinden ötürü sorumluluğu doğacaktır. Veri sorumlusu belirttiği amaç doğrultusunda, ölçülü olarak veri işlemelidir. Amacın gerektirdiği ölçüyü aşarak veri işlenmesi hâlinde kişisel veriler hukuka aykırı olarak işlenmiş olacaktır. Sonradan veri işlenmesini gerektiren bir durum oluşursa o amaç doğrultusunda ilgili kişi tekrar bilgilendirmeli ve o doğrultuda kişisel veri işlenmelidir.

ç. Yurt İçinde veya Yurt Dışında Kişisel Verilerinin Aktarıldığı Üçüncü Kişileri Bilme

İlgili kişiler, yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerinin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme hakkına sahiptir. Veri sorumlusu tarafından yurt içi veya yurt dışında yerleşik üçüncü kişilere kişisel verilerin aktarımının söz konusu olduğu durumlarda bu düzenleme sayesinde ilgili kişiler

kişisel verileri veri işleme şartına bağlı olarak aktarılmışsa dahi bunu bilme hakkına sahip olacaktır.

d. Kişisel Verilerin Eksik veya Yanlış İşlenmiş Olması Hâlinde Bunların Düzeltmesini İsteme

“Kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olması” ilkesi de 6698 sayılı Kanun’un 4. maddesinde yer alan temel ilkelerden biridir. Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme hakkı da anılan ilke ile uyumlu olarak ilgili kişilere hak olarak tanınmıştır. Kişisel verilerin işlenmesi sürecinin başından sonuna kadar kişisel verilerin doğru ve güncel olması önem arz etmektedir. Eksik ya da yanlış işlenen kişisel veri neticesinde ilgili kişiye yönelik olumsuz sonuçlar doğabilir, bu olumsuz sonuçların önlenmesi açısından anılan hakkın kullanılması önem arz etmektedir.

e. 6698 Sayılı Kanun’un 7. Maddesinde Öngörülen Şartlar Çerçevesinde Kişisel Verilerin Silinmesini veya Yok Edilmesini İsteme

İlgili kişiler, 6698 sayılı Kanun’un 7. maddesi uyarınca kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini veri sorumlundan talep etme hakkına sahiptirler. Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonim hâle getirilmesine yönelik daha ayrıntılı düzenlemelerin yer aldığı kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hâle getirilmesine ilişkin “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik” (Yönetmelik) 1/1/2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kişisel verilerin silinmesi, Yönetmelik uyarınca “*kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemi*”, kişisel verilerin yok edilmesi ise “*kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemi*” olarak tanımlanmaktadır.

Kişisel verilerin 6698 sayılı Kanun’a aykırı veya başka nedenlerle hukuka aykırı olarak işlendiği ya da veri işleme amacının ortadan kalktığı durumlarda ilgili kişi, kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini talep edebilir. Nitekim 6698 sayılı Kanun’da ve Yönetmelik’te yer alan düzenleme uyarınca 6698 sayılı Kanun’un 5. ve 6. maddelerinde yer alan kişisel verilerin işleme şartlarının tamamının ortadan kalkması hâlinde kişisel verilerin veri sorumlusu tarafından resen veya ilgili kişinin talebi üzerine silinmesi, yok edilmesi ya da anonim hâle getirilmesi gerekir.

f. (d) ve (e) Bentleri Uyarınca Yapılan İşlemlerin Kişisel Verilerin Aktarıldığı Üçüncü Kişilere Bildirilmesini İsteme

Öncelikle belirtmek gerekir ki (d) kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde ilgili kişilerin bunların düzeltilmesini isteme hakkı; (e) ise 6698 sayılı Kanun'un 7. maddesinde öngörülen şartlar çerçevesinde ilgili kişilerin kişisel verilerinin silinmesini veya yok edilmesini isteme hakkını ifade etmektedir. Veri sorumlusu tarafından ilgili kişinin verilerinin düzeltilmesi, silinmesi, yok edilmesi durumlarında şayet bu veriler önceden üçüncü kişilere aktarılmış ise aktarıldığı şekliyle üçüncü kişilerde kalmaya devam edebilir. Dolayısıyla verilerin düzeltilmesi, yok edilmesi veya silinmesi ihtimallerinde aynı işlemleri verilerin aktarıldığı üçüncü kişiler de gerçekleştirmelidir. Benzer şekilde kişisel verilerinin düzeltilmesi, silinmesi ve yok edilmesi için veri sorumlusuna talepte bulunan ilgili kişiler; veri sorumlusundan düzeltilen, silinen veya yok edilen verilerin açıklandığı üçüncü kişilere bildirim yapılmasını talep edebilmektedir. Bu çerçevede ilgili kişinin talebi doğrultusunda veri sorumlusunun yükümlülükleri de doğacaktır.

g. İşlenen Verilerin Münhasıran Otomatik Sistemler Vasıtasıyla Analiz Edilmesi Suretiyle Kişinin Kendisi Aleyhine Bir Sonucun Ortaya Çıkmasına İtiraz Etme

Kişisel veriler otomatik olarak cihazlar üzerinden de işlenerek analiz edilmektedir. Farklı kaynaklardan elde edilen farklı nitelikteki veriler birleştirilerek birçok kişiye ait veriler kategorize edilmekte, eşleştirmeler yapılmakta, bu kapsamda ise kişiye ait bir profil elde edilmektedir⁴⁶. İlgili kişiler, haklı çıkarları doğrultusunda kendileri aleyhine bir sonucun ortaya çıkması durumunda kişisel verilerinin işlenmesine itiraz etme hakkına sahiptir. Buradaki düzenlemenin amacı, kişinin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla belirli bir kategoriye dâhil edilerek aleyhinde karar verilmesine karşı korunmasıdır⁴⁷. Başka bir ifadeyle ilgili kişinin yanlış kategorize edilmesi durumuna karşılık bireyi korumak esas amaçtır. Belirtmekte fayda görülmektedir ki ilgili hükmün uygulanması için kişisel verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla işlenmesi ve bu işleme sonucunda kişi aleyhine sonuç çıkmış olması şartları birlikte aranmaktadır. Münhasıran otomatik sistemler söz konusu

⁴⁶ a.g.e. s. 135.

⁴⁷ a.g.e. s. 135.

İduğu için herhangi bir insan müdahalesi olmadan otomatik sistemler sonuca ulaşmalıdır. İnsan etkisi dahil olduğunda anılan düzenlemeden faydalanmak söz konusu olmayacaktır. Örneğın çevrim içi kredi başvurusunda kişinin yanlış analiz edilmesiyle kredisinin reddedilmesi durumunda ilgili kişi anılan bent kapsamında itiraz etme hakkına sahip olacaktır.

ğ. Kişisel Verilerin Kanuna Aykırı Olarak İşlenmesi Sebebiyle Kişinin Zarara Uğraması Hâlinde Zararın Giderilmesini Talep Etmesi

6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi uyarınca ilgili kişi, kişisel verilerinin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep edebilecektir. Belirtmekte fayda görülmektedir ki verilerin veri sorumlusu tarafından kanuna aykırı olarak işlendiğı ve bu fiil neticesinde zararın meydana geldiğı hususlarının ispatı ilgili kişiye aittir. Benzer şekilde 6698 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre kişilik hakları ihlal edilenlerin genel hükümlere göre tazminat hakkının saklı olduğ u hususu vurgulanmıştır. Anılan hükümler birlikte değerlendirildiğ inde, tazminat konusunda genel hükümlere atıf yapılmak suretiyle ilgili kişilere tazminat hakkı tanınmıştır. Bu çerçevede 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (24. ve 25. maddeleri) ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (53., 54., 56. ve 58. maddeleri) muhtelif hükümleri, maddelerin değerlendirilmesi suretiyle koşulların mevcut olması durumunda uygulama alanı bulabilecektir⁴⁸. Medeni Kanun'un 24. maddesine göre hukuka aykırı bir saldırının mevcut olması durumunda kişi dava açarak saldırıya karşı korunmayı talep edebilmekte, 25. maddeye göre de maddi veya manevi tazminat davaları açabilecektir. Türk Borçlar Kanunu kapsamında da maddi ve manevi tazminata ilişkin hükümler bulunmaktadır. Keza Borçlar Kanunu'nun 58. maddesi kapsamında da kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören kişi, zarara karşılık manevi tazminat talebinde bulunabilir.

Öte yandan Kanun'a göre kişinin tazminat talebinde bulunabilmesi için kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi gerekmektedir. Herhangi bir istisnaya tabi olmaksızın Kanun'da düzenlenen veri işleme şartlarına aykırılık, temel ilkelere aykırılık bulunması suretiyle kişisel verilerin işlenmesi durumunda haksız fiilin gerçekleştiğ inden bahsetmek

⁴⁸ Gürpınar, D. (2017). "Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk". *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan*, Özel Sayı. C. 19., .s 689.

mümkün olacaktır⁴⁹. Meydana gelen haksız fiil ile zarar arasında nedensellik bağı da aranacaktır. Meydana gelen hak ihlali ile zarar arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Kusur şartı Kanun uyarınca aranmamış olsa da somut olayda kusurun vuku bulunduğu takdirde kusur sorumluluğunu kabul etmek mümkün olacaktır. Kusur sorumluluğunun kabulü hâlinde kusurun mevcut olduğunun ispatı ilgili kişiye ait olacaktır.

7. İlgili Kişinin Hak Arama Yöntemleri

6698 sayılı Kanun'un dördüncü bölümünde, "Başvuru, Şikâyet ve Veri Sorumluları Sicili" başlığı altında ilgili kişinin 6698 sayılı Kanun kapsamında yer alan haklarını kullanması için geliştirilen hak arama yöntemlerine yer verilmiştir.

İlgili kişi, 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinde hüküm altına alınmış olan haklarını kullanmak için doğrudan yargı yoluna başvurmanın yanı sıra 6698 sayılı Kanun'la getirilen diğer hak arama yöntemlerini de kullanabilecektir. 6698 sayılı Kanun, ilgili kişinin bu haklarını kullanabilmesi için kademeli bir başvuru usulü benimsemiştir. Bu kapsamda ilgili kişinin Kanun'un uygulanmasıyla ilgili taleplerini ilk olarak veri sorumlusuna iletmesi gerekecektir. İlgili kişi; veri sorumlusu tarafından talebinin reddedildiği, verilen cevabı yetersiz bulunduğu veya yasal süre içerisinde başvurusuna cevap verilmediği durumlarda ise Kurula şikâyet hakkını elde edecektir.

İlgili kişinin başvuru hakkı 6698 sayılı Kanun'un 13. maddesinde düzenlenmiştir. Bu çerçevede,

"(1) İlgili kişi, bu Kanun'un uygulanmasıyla ilgili taleplerini yazılı olarak veya Kurulun belirleyeceği diğer yöntemlerle veri sorumlusuna iletir. (2) Veri sorumlusu başvuruda yer alan talepleri, talebin niteliğine göre en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde ücretsiz olarak sonuçlandırır. Ancak işlemin ayrıca bir maliyet gerektirmesi hâlinde Kurulca belirlenen tarifedeki ücret alınabilir. (3) Veri sorumlusu talebi kabul eder veya gerekçesini açıklayarak reddeder ve cevabını ilgili kişiye yazılı olarak veya elektronik ortamda bildirir. Başvuruda yer alan talebin kabul edilmesi hâlinde veri sorumlusunca gereği yerine getirilir. Başvurunun veri sorumlusunun hatasından kaynaklaması hâlinde ücret ilgiliye iade edilir."

⁴⁹ Çekin, M. S. (2019). s. 138.

Bu şekilde 6698 sayılı Kanun'da veri sorumlusuna başvuru hakkının genel çerçevesi çizilmiş olup "Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ" ile bu başvurunun hangi yöntemlerle yapılacağı ve hangi hâllerde ücret talep edilebileceği konuları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bununla birlikte 6698 sayılı Kanun'da "Kurula Şikâyet" başlığı ile hangi hâllerde ve hangi süreler içinde Kurula şikâyet başvurusunda bulunulabileceği düzenlenmiş olup veri sorumlusuna başvuru yolu tüketilmeden Kurula şikâyet başvurusunda bulunulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

8. Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri

Kanunla, faaliyetleri çerçevesinde kişisel veri işlemekte olan veri sorumluları için bazı yükümlülükler getirilmiştir.

a. Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülükler

Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler, 6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinde düzenlenmektedir. Anılan maddede düzenlenen yükümlülüklerle aykırılık durumunda ise 6698 sayılı Kanun'un 18. maddesi çerçevesinde Kurul tarafından idari yaptırım kararı verilmesi neticesini doğuracaktır. Veri sorumlusu 6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre "*kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek, kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek ve kişisel verilerin muhafazasını sağlamak*" amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır.

6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre ise veri sorumlusu, kendi kurum veya kuruluşunda, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli denetimleri yapmak veya yaptırmak zorundadır.

6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise veri sorumluları ile veri işleyen kişilerin öğrendikleri kişisel verileri bu Kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklama ve işleme amacı dışında kullanamama yükümlülüğü düzenlenmiş olup bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam etmektedir. Söz konusu duruma aykırılık ile ilgili olarak Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 5/12/2018 tarihli ve 2018/143 sayılı kararı örnek gösterilebilir. İlgili kararlar doktor kontrolünde ilaç kullanan ilgili kişinin sağlığı ile alakalı

özel nitelikli kişisel verilerinin ilaçları temin ettiği eczane tarafından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 8. maddesinde sayılan şartlar (kişisel verilerin aktarılması şartları) sağlanmadan üçüncü kişiyle paylaşılmasının Kanun'un 12. maddesinin (4) numaralı fıkrasına aykırılık teşkil etmesi nedeniyle veri sorumlusu eczane hakkında Kanun'un 18. maddesi uyarınca idari para cezası uygulanmıştır.

Veri ihlal bildirimini Kanun'un 12. maddesinin (5) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Fıkraya göre "İşlenen kişisel verilerin kanuni olmayan yollarla başkaları tarafından elde edilmesi hâlinde, veri sorumlusunun bu durumu en kısa sürede ilgisine ve Kurula bildirir. Kurul, gerekmesi hâlinde bu durumu, kendi internet sitesinde ya da uygun göreceği başka bir yöntemle ilan edebilir." Kişisel veri ihlali bildirim usul ve esasları ise Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 24/1/2019 tarihli ve 2019/10 sayılı kararı ile belirlenmiştir. İlgili kararda veri ihlal bildirimlerinde, Kurula ve ihlalden etkilenmiş kişilere bildirim yapılmasındaki amacın ihlal nedeniyle bu kişiler hakkında ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların bir an önce önüne geçilmesi veya en aza indirilmesine imkân verecek önlemler alınmasını sağlamak olduğu ifade edilmiş ve Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü'ndeki düzenleme ile uyum sağlanması hedeflenmiştir.

Veri sorumlusu tarafından ilgili kişiye yapılan veri ihlali bildiriminde yer alması gereken asgari unsurlar ise Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 18/9/2019 tarihli ve 2019/271 sayılı kararı ile düzenlenmiştir.

b. Aydınlatma Yükümlülüğü

6698 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişinin, ilgili kişileri kişisel verilerin işleme faaliyeti hakkında anılan maddede yer verilen unsurları içerecek şekilde bilgilendirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, Kanun'un 10. maddesinde yer alan aydınlatma yükümlülüğü Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Aydınlatma Tebliği) hükümlerine uygun olarak yerine getirilmelidir. Ayrıca kişisel veri işleme faaliyetinin ilgili kişinin açık rızasına bağlı olması durumunda veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü ile açık rıza alınması işlemlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi gerekmektedir.

Aydınlatma Tebliği'nin "Aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı" başlıklı 4. maddesi;

“(1) Kanunu’n 10. maddesine göre kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumluları veya yetkilendirdiği kişilerce ilgili kişilerin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu yükümlülük yerine getirilirken veri sorumluları veya yetkilendirdiği kişilerce yapılacak bilgilendirmenin asgari olarak aşağıdaki konuları içermesi gerekmektedir:

- a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği,
- b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,
- c) Kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabileceği,
- ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi,
- d) İlgili kişinin Kanun’un 11. maddesinde sayılan diğer hakları”.

c. Veri Sorumluları Sicili’ne Kayıt Yükümlülüğü

Veri Sorumluları Sicili’ne (Sicil) kayıt yükümlülüğü, 6698 sayılı Kanun’un 16. maddesinde düzenlenmiştir. Sicil, genel kural olarak kişisel veri işlemekte olan gerçek ve tüzel kişi veri sorumlularının kaydolmak zorunda oldukları ve veri işleme faaliyetleri ile ilgili bilgileri beyan ettikleri bir kayıt sistemi olup bu sistemle veri sorumlularının kimler olduğunun kamuya açıklanması ve bu yöntemle kişisel verilerin korunması hakkının daha etkin şekilde kullanılması hedeflenmektedir⁵⁰. 6698 sayılı Kanun’un 16. maddesine göre Sicil, Kurulun gözetiminde, Başkanlık tarafından kamuya açık olarak tutulur. Ayrıca veri sorumluları, kişisel veri işlemeye başlamadan önce Sicil’e kaydolmak zorundadır. Ancak işlenen kişisel verinin niteliği, sayısı, veri işlemenin kanundan kaynaklanması veya üçüncü kişilere aktarılma durumu gibi Kurulca belirlenecek objektif kriterler göz önüne alınmak suretiyle Kurul, bu yükümlülüğe istisna getirebilir. Sicile kayıt yükümlülüğüne ilişkin usul ve esaslar ise Kurul tarafından hazırlanarak 30/12/2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik’te belirlenmiştir. Bu Yönetmelik çerçevesinde Kurumca kısa adı VERBİS olan Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi hazırlanmış olup kapsama giren veri sorumlularının kayıt yükümlülükleri bu sistem aracılığıyla yerine getirilmeye devam edilmektedir.

⁵⁰ Daha detaylı açıklamalar için bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “Veri Sorumluları Sicili Nedir?” <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2043/Veri-Sorumlulari-Sicili-Nedir> (Erişim Tarihi: 27/11/2020).

SONUÇ

Kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan bilgilerin varlığı insanlık tarihi ile ortak geçmişe sahip olsa da teknolojiye yaşanan gelişmeler ile birlikte daha çok sayıda kişiye ilişkin verinin otomatik sistemler vasıtasıyla işlenmeye başlanması bu işleme faaliyetinin özel olarak düzenlenmesini zaruri hâle getirmiştir. Bu noktada öncelikle Avrupa'da ortaya çıkan hukuki düzenlemelerle birlikte zamanla ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak pek çok uluslararası ve ulusal düzenleme gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda 2010 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı anayasal güvence altına alınmıştır. Bununla birlikte Anayasa'da temel bir hak olarak güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller bu alana özel bir kanun olan 6698 sayılı Kanun ile ortaya konmuştur. 6698 sayılı Kanun ile kişisel verilerin korunması alanında mevcut olan tanımlar, veri işleme ilkeleri ve şartları, yurt içi ve yurt dışı veri aktarımı, veri sorumlusunun yükümlülükleri, ilgili kişi hakları, istisnalar gibi hususlar düzenlenmiştir.

6698 sayılı Kanun'un amacı temelde kişisel verilerin işlenmesini disiplin altına almak, buna ilişkin temel ilkeler ile usul ve esasları belirlemektir. Ancak daha geniş bir perspektiften bakıldığında hem ilgili kişiler hem de veri sorumluları nezdinde kişisel verilerin korunmasına yönelik bir farkındalık yarattığı ve devamında veri koruma kültürünün oluşmasını sağladığı da anlaşılacaktır. 6698 sayılı Kanun'da öngörülen haklar ve veri sorumlusuna başvuru müessesesi ile bireylere verileri üzerinde en üst düzeyde kontrol imkânı sağlayan bir mekanizma kurulmaktadır. Ayrıca kişisel veri işleme faaliyetlerinin şeffaf bir biçimde gerçekleştirilmesi gereği düzenlenerek ilgili kişiler, aslında gündelik hayatta birçok kez konu oldukları bu süreçlerde artık daha aktif bir konuma yerleştirilmektedir. Bu şekilde gerekli bilinç düzeyi sağlanarak verisi işlenen bireyler, bu faaliyetleri sorgulayan birer aktör hâline gelmeye başlamıştır.

Öte yandan veri sorumlularının 6698 sayılı Kanun'da öngörülen temel ilkelere uyarak belirli şartlar altında ve yeterli güvenlik düzeyini temin ederek kişisel verileri işleyebileceği düzenlenmiştir. Ancak 6698 sayılı Kanun bu anlamda yalnızca temel prensipleri belirlemekte bunları uygulamada ve neticede hukuka uygun bir veri işleme faaliyetinin

gerçekleştirilmesinde takip edeceği yol haritasını seçmede veri sorumlularına hareket alanı tanımaktadır.

6698 sayılı Kanun'un çerçeve niteliği, veri sorumlularının inisiyatif olarak kişiselleştirilmiş veri koruma pratiklerini hazırlamalarına ve hayata geçirmelerine olanak tanımakta ve veri koruma kültürünün veri sorumluları bünyesinde tavandan tabana içselleştirilmesini sağlamaktadır. 6698 sayılı Kanun gerek ilgili kişi haklarını tanımlaması ve bu hususta etkili mekanizmalar geliştirmesi gerek veri sorumlularına kişisel verilerin korunması bağlamında önemli yükümlülükler düzenlemesi bakımından da önem teşkil etmektedir. 6698 sayılı Kanun'un uygulama alanının gelişmesi ile kişisel verilerin korunması kültürü gelişecek, kişisel verilerin korunması hukukunda önemli adımlar atılmış olacaktır.

Diğer taraftan bireylerin internet kullanımlarında mahremiyet olgusuna dikkat edebilmeleri adına bir farkındalığın geliştirilmesi gerekmektedir. Dijital ortamların vermiş olduğu rahatlıktan faydalanılmasına olanak sağlamamak adına bırakılan her ayak izine dikkat edilmeli ve kişisel veri işleme faaliyetlerinde hukuka uygunluk denetimini kullanıcının kendi kendine yapabilmesi adına yeterli bilgi ve birikimin kişilere sağlanması gerekmektedir. Bilinçsiz kişisel veri işleme faaliyeti gerçekleştirilen internet kullanımının yol açabileceği olumsuzlukların ortaya konulması ve olumsuzluklar meydana geldiği takdirde yapılması gerekenler ile ilgili bireysel ve toplumsal düzeyde önleyici/koruyucu tedbirler alınması noktasında harekete geçilmesi, kullanıcılar adına faydalı olacaktır.

İnternetle şekillenen dünyaya, dijital dünya adı verilmiştir. Bu dijital dünyada artık 5G, nesnelerin interneti, yapay zekâ, artırılmış gerçeklik sadece konuşulmamakta; aynı zamanda yaşanmaktadır. Kısacası artık dijital çağa giriş yapılmıştır ve bu çağda kişisel verilerin önemi yakından hissedilmektedir. Önümüzdeki yıllarda bu önem çok daha fazla yakından hissedilecektir. Bu bakımdan kişisel verilerin bireylerin hayatını nasıl etkilediğinin farkına varılmalı ve buna göre hareket edilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKINCI VURAL, Z. Beril BAT, Mikail. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, *Journal of Yaşar University*, C 5., S 20., (20), ss. 3348-3382.
- AVANER, Elif. (2018). Mahremiyet Nedir? Mahremiyetin Sağlık Hizmetleri Penceresinden Görünürlüğü Nasıldır?, *Türkiye Biyoetik Dergisi*, C 5., S 3., ss. 110-116.
- ÇEKİN, Mesut Serdar (2019). Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat (2017). 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- DÜLGER, Volkan Murat (2019). Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: Hukuk Akademisi.
- ERDİNÇ, Göksu Hazar (2017). “Bilgi Güvenliği, Kişisel Verilerin Korunması ve Biyometrik Verilerin İşlenmesine İlişkin Öneriler”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü.
- GÜRPINAR, Damla (2017). “Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk”. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan*, Özel Sayı. C. 19., .s. 689.
- KILINÇ, Doğan (2012). Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, *AÜHF*, C 61., S 3., ss. 1089-1169
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU: “6698 Sayılı Kanun’da Yer Alan Temel Kavramlar”, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/45af208d-3718-49ed-b51a-9be9edde6ff2.pdf>, (Erişim Tarihi: 20/11/2020).
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*, Ankara: KVKK Yayınları
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU, “Açık Rıza”, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/66b2e9c4-223a-4230-b745-568f096fd7de.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.11.2020).

KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU, (t.y.). *Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Temel İlkeler*, Ankara: KVKK Yayınları.

KÜZECİ, Elif (2019). *Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara: Turhan Kitabevi.

UTMA, Seçil. Mahremiyet Olgusu Ve Sosyal Medyada Mahremiyetin Serüveni, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 11., S 59., ss. 1193-1204.

YÜCEDAĞ, Nafiye (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler*, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, C 1., S 1., ss. 47-63.